

Sygn. akt III PK 48/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Zakładu Karnego Nr [...] we W.
przeciwko A.Ś.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 maja 2019 r.,

skargi kasacyjnej pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych we W.

z dnia 25 sierpnia 2017 r., sygn. akt IX Pa [...],

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. nie obciąża pozwanej kosztami zastępstwa procesowego
strony powodowej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Karny Nr [...] we W. (powód) wniósł pozew przeciwko A.Ś. (pозwana)
o zasądzenie kwoty 35.492,76 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia

pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu pomocy finansowej, wypłaconej pozwanej na uzyskanie lokalu mieszkalnego.

Wyrokiem z 29 marca 2017 r., X P [...] Sąd Rejonowy [...] we W. uwzględnił w całości powództwo, zasądając na rzecz powoda kwotę 35.492,76 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4 listopada 2016 r. do dnia zapłaty.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwana decyzją z 1 października 2006 r. została mianowana na stanowisko psychologa w dziale terapeutycznym Zakładu Karnego Nr [...] we W.. Na wniosek pozwanej w dniu 15 lutego 2007 r. decyzją nr [...] /2007 Dyrektor Zakładu Karnego Nr [...] we W. przyznał jej pomoc finansową na uzyskanie lokalu mieszkalnego w kwocie 31.962,50 zł. Powyższa decyzja zawierała pouczenie o obowiązku zwrotu świadczenia w przypadku zwolnienia ze służby przed nabyciem praw emerytalnych. W wyniku uwzględnienia wniosku pozwanej, decyzją nr [...] /13 z 11 października 2013 r. została ona zwolniona ze służby bez prawa do emerytury. Pozwana w dniu 23 października 2013 r. odwołała się od decyzji Dyrektora Zakładu Karnego Nr [...] we W.. Dyrektor Okręgowej Służby Więziennej we W. decyzją z 6 listopada 2013 r. nr [...] /2013 utrzymał w mocy decyzję Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we W. z 11 października 2013 r. Ta ostatnia decyzja stała się ostateczna 12 listopada 2013 r. Z kolei decyzją z 6 października 2016 r. Dyrektor Zakładu Karnego Nr [...] we W. nakazał pozwanej zwrot pomocy finansowej oraz wezwał ją do zapłaty kwoty zwaloryzowanego świadczenia w kwocie 35.492,76 zł, którego pozwana nie zwróciła. Z pozwem o zwrot powód wystąpił 4 listopada 2016 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że zgodnie z treścią art. 226 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1542, dalej jako ustawa o Służbie Więziennej) roszczenie z tytułu prawa do uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych ulega przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. W ocenie Sądu Rejonowego dyspozycja tego przepisu dotyczy również roszczenia kierowanego przeciwko funkcjonariuszom Służby Więziennej, w tym także roszczenia o zwrot przyznanej i wypłaconej pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego. Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie powoda wobec pozwanej ulegało przedawnieniu z upływem trzech lat od daty jego

wymagalności. Jednakże mimo nadaniu rygoru natychmiastowej wymagalności decyzji z 11 października 2013 r. o zwolnieniu pozwanej ze służby, datę wymagalności roszczenia powoda należy ustalić na dzień 13 listopada 2013 r., czyli na dzień następny po dniu, w którym ostateczna stała się decyzja Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we W., utrzymująca w mocy decyzję Dyrektora Zakładu Karnego Nr [...] we W. o zwolnieniu pozwanej ze służby. W tych okolicznościach powód mógł skutecznie domagać się zwrotu wypłaconego świadczenia.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Rejonowego wniosła pozwana. Sąd Okręgowy we W. wyrokiem z 25 sierpnia 2017 r., IX Pa [...] oddalił apelację i odstąpił do obciążania pozwanej kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

W ocenie Sądu Okręgowego powód mógł w pełni skutecznie domagać się od pozwanej spełnienia świadczenia z chwilą, gdy decyzja Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we W. utrzymująca w mocy decyzję Dyrektora Zakładu Karnego Nr [...] we W. o zwolnieniu pozwanej ze służby stała się ostateczna. Wprawdzie decyzji o zwolnieniu pozwanej nadany został rygor natychmiastowej wykonalności z uwagi na ważny interes strony, jednakże na skutek wniesienia przez pozwaną odwołania od tej decyzji powstał stan niepewności, co do łączącego strony stosunku administracyjnoprawnego. Ponieważ decyzja Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej stała się ostateczna 12 listopada 2013 r., roszczenie powoda o zwrot udzielonej pozwanej pomocy finansowej stało się wymagalne z dniem 13 listopada 2013 r. i od tego dnia rozpoczął bieg trzyletni termin przedawnienia, określony w art. 226 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniosła pozwana, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Pozwana zarzuciła naruszenie art. 226 ust. 1 w związku z art. 186 ust. 1 w związku z art. 218 ust. 1 i 3 ustawy o Służbie Więziennej, polegające na błędnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że termin przedawnienia roszczenia o zwrot przez zwolnionego funkcjonariusza udzielonej

mu pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego liczy się od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja o zwolnieniu ze służby i to mimo zaopatrzenia jej rygorem natychmiastowej wykonalności, a nie od dnia, w którym decyzja ta stała się wykonalna i z tym momentem wywołała skutek prawny w postaci zwolnienia funkcjonariusza ze służby, co jednocześnie doprowadziło do nieuzasadnionego niezastosowania wyżej wskazanych podstaw przez nieuwzględnienie przez Sąd drugiej instancji zgłoszonego przez pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia. Powyższe naruszenie było zarazem naruszeniem przepisów postępowania przez uznanie, że decyzja o zwolnieniu ze służby z nadanym rygorem natychmiastowej wykonalności wywołuje skutki prawne dopiero w momencie, gdy stanie się ostateczna.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się nieuzasadniona, gdyż mimo błędnego uzasadnienia zaskarżony wyrok odpowiada prawu (art. 398¹⁴ k.p.c.).

Skarga kasacyjna opiera się na założeniu, zgodnie z którym roszczenie pracodawcy o zwrot przez byłego funkcjonariusza służby więziennej udzielonej mu pomocy finansowej na uzyskanie prawa do odpowiedniego lokalu mieszkalnego (art. 184 i n. ustawy o Służbie Więziennej) przedawnia się z upływem trzech lat, licząc od decyzji o zwolnieniu funkcjonariusza ze służby. Zgodnie bowiem z art. 218 ust. 3 ustawy o Służbie Więziennej wniesienie odwołania od decyzji o zwolnieniu ze służby nie wstrzymuje jej wykonania, zaś stosownie do art. 186 ust. 1 tej ustawy pomoc finansowa podlega zwrotowi w przypadku zwolnienia funkcjonariusza ze służby przed upływem 15-tu lat stażu służbowego. Dlatego też z datą podjęcia decyzji o zwolnieniu ze służby roszczenie o zwrot świadczeń z tytułu pomocy finansowej staje się wymagalne i przedawnia się z upływem trzech lat od tej daty (art. 226 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej).

Powyższe założenie skargi, zwłaszcza przy zestawieniu z argumentacją zawartą w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, jest już *prima facie* w pełni prawidłowe. Wynikająca z art. 218 ust. 3 ustawy o Służbie Więziennej natychmiastowa wykonalność decyzji o zwolnieniu ze służby oznacza, że nawet w przypadku wniesienia przez funkcjonariusza odwołania od takiej decyzji, został on zwolniony ze służby, co z kolei pociąga ze sobą aktywację roszczenia o zwrot pomocy finansowej i początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o jej zwrot. Z tą bowiem datą roszczenie pracodawcy o zwrot pomocy finansowej stało się wymagalne, gdyż pracodawca zyskał możliwość żądania zwrotu środków wypłaconych tytułem tej pomocy a były funkcjonariusz został obciążony obowiązkiem spełnienia świadczenia z art. 186 ustawy o Służbie Więziennej. Stan niepewności wynikający z wniesienia odwołania od decyzji o zwolnieniu ze służby nie ma żadnego znaczenia dla biegu terminu przedawnienia z art. 226 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej. Z istoty rygoru natychmiastowej wykonalności decyzji wynika związanie nią zarówno organu jak i adresata decyzji, bez względu na to, czy uruchomiony został tryb odwoławczy od decyzji. Sama decyzja o zwolnieniu nie zawiera żądania zwrotu pomocy finansowej i w tym zakresie nie można mówić o jej natychmiastowej wykonalności, ale powinność taka wynika z art. 186 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej, który łączy aktualizację obowiązku zwrotu tej pomocy jedynie z faktem zwolnienia funkcjonariusza ze służby.

Skoro obowiązek zwrotu świadczenia wynika z ustawy (art. 186 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej), zasadniczą przesłanką jego powstania jest zwolnienie funkcjonariusza ze służby (przed upływem okresu, o którym mowa w tym przepisie) a decyzja o zwolnieniu ze służby jest natychmiast wykonalna, to termin przedawnienia roszczenia o zwrot rozpoczyna bieg z dniem zwolnienia ze służby określonym w decyzji o zwolnieniu, a nie od dnia, w którym decyzja ta stała się ostateczna po wyczerpaniu wewnętrznego (w ramach organów Służby Więziennej) postępowania odwoławczego. Oznacza to, że zaskarżony wyrok opiera się na błędnym rozumowaniu. Nie czyni to jednak skargi kasacyjnej zasadną, gdyż pozwana przeoczyła wynikającą z art. 226 ust. 4 pkt 1 ustawy o Służbie Więziennej autonomiczną regulację przerwania biegu przedawnienia roszczenia o zwrot

pomocy finansowej udzielonej funkcjonariuszowi celem zaspokojenia jego potrzeb mieszkaniowych.

Zgodnie z tym przepisem bieg przedawnienia przerywa każda czynność przed położonym właściwym do rozpatrywania roszczeń, podjęta bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia. Stosownie zaś do § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2010 r. w sprawie przyznawania pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego funkcjonariuszowi Służby Więziennej (Dz.U. Nr 147, poz. 986, dalej jako rozporządzenie), wydanego na podstawie art. 185 ust. 3 ustawy o Służbie Więziennej, pomoc finansowa podlega zwrotowi w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja o zwrocie stała się ostateczna. Z przepisu tego wynika, że zwrot pomocy finansowej następuje na podstawie decyzji dyrektora jednostki organizacyjnej Służby Więziennej właściwej dla wypłaty tej pomocy. Decyzja taka została wydana w niniejszej sprawie w dniu 6 października 2016 r., a zatem tuż przed upływem trzyletniego terminu przedawnienia z art. 226 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej. Zdaniem Sądu Najwyższego jest to czynność podjęta przed położonym właściwym do rozpatrywania roszczeń z tytułu prawa do innych świadczeń oraz należności pieniężnych przysługujących funkcjonariuszowi z tytułu służby. Sąd Najwyższy nie znajduje podstaw do ograniczenia zastosowania tego przepisu tylko do czynności podejmowanych przez funkcjonariusza Służby Więziennej, skoro w art. 226 ust. 4 ustawy o Służbie Więziennej mowa o przerwaniu biegu przedawnienia jakichkolwiek roszczeń z tytułu uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych. Niewątpliwie takim roszczeniem jest roszczenie jednostki organizacyjnej Służby Więziennej, która wypłaciła pomoc finansową na cele mieszkaniowe, o zwrot tej pomocy. Z uwagi zaś na regulację § 4 rozporządzenia, niewłaściwe było przyjęcie poglądu, zgodnie z którym art. 226 ust. 4 pkt 1 ustawy o Służbie Więziennej znajduje zastosowanie tylko do roszczeń z tytułu pomocy mieszkaniowej dochodzonych w trakcie trwania stosunku służbowego, zwłaszcza gdy uwzględni się, że z mocy prawa każda decyzja o zwolnieniu ze służby jest natychmiast wykonalna. W sytuacji, gdy prawo do pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego przysługuje funkcjonariuszowi z tytułu służby, także roszczenie o zwrot tej pomocy jest roszczeniem dotyczącym świadczenia przysługującego z tytułu służby. Utrata statusu funkcjonariusza w

służbie stałej, będąca skutkiem decyzji o zwolnieniu ze służby, nie powoduje, że roszczenie to tracie ten status i staje się zwykłym roszczeniem cywilnoprawnym, do którego zastosowanie znajduje art. 123 i in. k.c.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na zasadzie art. 102 k.p.c.